

Naujienu Antroji Dalis

NR. 845

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Prof. Viktorą Biržišką prisimins

2 metų mirties sukakčiai paminėti

Iš kairės - inž. K. Karazija, prof. Viktoras Biržiška ir adv. Alg. Budreckas.

Šių metų sausio mėn. 27 d. sukako 2 metai kaip mirė prof. Viktoras Biržiška. Jis buvo gimęs 1886 m. vasario mėn. 23 d. Viekšniuose. Baigęs 1904 m. Šiaulių gimnaziją aukso medaliu, tais pačiais metais įstojo į Petrapilio universiteto matematikos - gamtos fakultetą. Vėliau, išlaikęs konkursinius egzaminus, studijavo Petrapilio technologijos institute, kurį 1914 m. baigė inžinieriaus technologo laipsniu. Studentaudamas jis dalyvavo lietuvių studentų veikloje. Velionis yra daug paruošęs ir išspausdinęs slaptų atsisaukimų, nukreiptų prieš caro valdžią. Buvo mobilizuotas. Kariuomenėje jo gabumai buvo greit pastebėti, todėl jį paskyrė Petrapilio ginklų fabriko direktorium. 1917 metų rusų revoliucijos metu buvo daug kartų suimtas ir tardomas. 1920 m. grįžta į Vilnių. Čia lenkų valdžios buvo daug kartų tardomas. 1922 m. vėl lenkų suimamas. Iš kalėjimo buvo išleistas ir iškeistas į lenkų belaisvius Lietuvoje. Daug dirbo ir sielosi dėl Vilniaus krašto laisvės. 1922 m. apsigyveno Kaune ir buvo paskirtas Krašto Apsaugos Ministerijos Artilerijos Teikimo skyriaus viršininku. Dėstė Aukšt Karininkų Kursuose, o vėliau buvo pakviestas į Kauno Universiteto matematikos fakultetą. Būdamas universitete, dėstė 15 įvairių aukštosios matematikos dalykų. Nemažai yra parašęs mokslinių veikalų: Įvadas analizėn, Integralų teorija, Tikimybių teorija, Matematinės funkcijos ir daug kitų. Jis daug rašė ir kaip publicistas.

Tremty dažnai tekdamo sutikti profesorių. Jis mane laikė savo artimu prieteliu.

Tai buvo ne tik mokslininkas, bet ir labai įdomi asmenybė. Visada pilnas humoro. Mėgo draugauti su jaunesniais žmonėmis, siela jis buvo visad jaunas. Nors buvo tikslųjų mokslų atstovas — matematikas, bet dvasia jo buvo romantiška, todėl jo asmenybė buvo didžiai ša-

kota. Mėgdavo pasakoti įvairius atsitikimus ir puikiai sugebėjo klausytoją užintriguoti ir sužadinti. Turėjo nepaprastą atmintį. Vizualinė atmintis jam buvo prigimta. (Ne kartą jį pademonstruodavo. Atidžiai perskaitęs puslapį ir po to dar gerai jį pasižiūrėjęs, užvertęs knygą galėjo tą puslapį pažodžiui atpasakoti. Jaunystėje galėdavęs atsiminti keletą puslapių, bet paskutiniaisiais laikais iki 2 puslapių.

Antram pasauliniam karui baigiantis, prof. Viktoras Biržiška pasitraukė į Vakarų. Hamburgę ir Pinnebergę. Baltijos Universitete, dėstė matematiką ir buvo Gamtos - Matematikos fakulteto prodekanas.

1950 metais atvyko į Jungt. Amerikos Valstijas. Būdamas Chicagoj reikėsi spaudai ir buvo "Naujienu" bendradarbis. Gavęs kuklią soc. aprūpinimo pensiją, bet negalėdamas iš jos pragyventi, užsidirbdavo matematikos pamokomis.

Prieš mirtį dažnai skundėsi, kad jam tirpsta rankos, kojos ir darosi vis sunkiau vaikščioti.

Paskutinį kartą susitikom restorane ir kartu vakarieniauom. Prof. Biržiškos pirmieji žodžiai buvo: "Išskrendu..." Žinodamas, kad profesorius nemėgo lėktuvais skraidyti, paklausiau, ar į Kaliforniją. Nustebau, kai atsakė, kad jau greit išskris į dausas, nes jaučias kaip jėgos išsenka valandomis. Atrodo, kad profesorius aiškiai nujautė paskutines savo gyvenimo valandas, nes neužilgo mirė.

Lietuviai neteko mokslininko, kultūros darbuotojo, patrioto.

Jo palaikai yra palaidoti Lietuvių Tautinėse Kapinėse prie brolio prof. Vaclovo Biržiškos kapo.

Laidojant prof. Viktorą Biržišką mūsų trispalvė dengė jo karstą. Šią vėliavą pasiėmė Vilniaus Lietuvių Sąjunga.

Minėdami jo 2 metų mirties sukaktį, didžiai liūdime, kad

Klaipėdos kraštas ir Martynas Jankus

Baigiamoj spausdinti Pr. Alšėno paruoštoj M. Jankaus monografijoj yra skyrius, pavadintas "Suteiktinio nekrologo vietoj", kuriame apie Martyną Jankų ir apie Klaipėdos krašto atvadavimą rašo atsiminimus visa eilė ano meto veikėjų. Čia perduodamas fragmentas iš A. Marcinkevičiaus - Mantauto, buvusio Šaulių S-gos atstovo prie Mažosios Lietuvos Gelbėjimo K-to, atsiminimų.

Vietoj motto:

Op, op, kas ten, Nemunėli?

Ar tu mane šauki?

Ar tik tykų vandenėli,

Pliuskindams sau plauki?

(iš Višteliausko-Višteliaus kūrybos "Aušroje")

Martyną Jankų pažinau tik 1922 metų pabaigoj, bendrame Klaipėdos sukilimo paruošiamajame darbe. Toji pažintis sustiprėjo ir pasidarė visiškai artima, dirbant su Martynu Jankumi posukiliminiam laikotarpy ir ne kartą trumpiau ar ilgiau svečiuojantis pas jį Bitėnuose. Buvo atlankęs ir jis mane Kaune ir mano gimtame Paukščių kaime, Trakų apskr. Naciams užėmus Klaipėdą — lankiau jį, prisiglaudusį Kaune.

Didelio įspūdžio dariusių žinių apie jį — turėjau ir iš anksciau. Dar užkaukazyje, Tiflise, gyvendamas, iš Lietuvių Karių k-ta vicepirm. ir delegato į Petrapilio suvažiavimą, kpt. Petro Gudelio, 1917 m. sužinojau, kad Petrapilyje Lietuvių seime dalyvavo ir Mažosios Lietuvos lietuvis — aušrininkas Martynas Jankus, atvykęs iš tolimo Rusijos užkampio, kur su šeima buvęs ištremtas. Jis siūlęs Mažąją Lietuvą sujungti su Didžiąja Lietuva.

Grįžęs Lietuvon ir dirbdamas Užsienių Reikalų ministerijoje, sužinojau, kad M. Jankus buvo vienas iš penkių Mažosios Lietuvos Tarybos delegatų, kuriuos, po pareiškštos deklaracijos apie Mažosios Lietuvos įsijungimą į Lietuvos valstybę, 1920 m. kovo 20 d. Lietuvos Valstybės taryba kopopatvo į savo sąstatą.

Toji Didžiosios ir Mažosios Lietuvos susijungimo pastanga — buvo išsamiai aprašyta Užs. Reik. m-jos išleistoje ir paties viceministerio, Petro Klimo, paruoštoje knygoje "Kovo 20-toji". Tą knygą mes, jaunieji, uoliai skaitėme. Ypač didelio įspūdžio man padarė Petro Klimo "Istoriniai lietuvių tautos bruožai nuo Kristaus gimimo iki Mažosios Lietuvos atgimimo laikų." Be to, suintrigavo mane ir Lietuvos Valstybės tarybos pirm. Stasio Šilingo kalba, pa-

esame netekę mūsų tautos didelio patrioto ir mokslo vyro.

Prof. Viktoro Biržiškos palikti mokslo veikalai ir jo nuveikti darbai liks mums ir mūsų kartoms kultūros švyturiu.

Algirdas Budreckas

sakyta Tarybos posėdyje, kurioje jis gražiai nušvietė senosios lietuvių šventvietės — Rambynų reikšmę praeityje ir dabartyje.

Kartą, besilankydamas pas S. Šilingą, kuris buvo dar prieškarinių laikų vienas mano globėjų, tą man taip įdomią temą vėl užkliudžiau. Šilingas stebėjosi, jog likimo buvo lemta, kad kaip tik Rambynų papėdėje, Bitėnų kaime, Jankų ūkyje, buvo įsikūręs naujųjų - atgimimo laikų tautos aukuras — "Aušros" redakcija ir spaustuvė. Jis džiaugėsi, kad buvęs "Aušros" redaktorius, spaustuvininkas, knygnešys ir ūkininkas, Martynas Jankus, gyvendamas ir veikdamas Bitėnuose, pasidarė tarytum Rambynų sargybinis ir kad jis, tapęs Lietuvos Valstybės tarybos nariu, atvaizduojąs realų Mažosios ir Didžiosios Lietuvos susijungimo veiksnį.

Sukilimo organizacinio darbo pradžia

1922 metams baigiantis, lietuvių susirūpinimas Klaipėdos krašto likimu buvo ypač didelis. Artėjo Ambasadorių konferencijos sprendimas ir buvo sužinota, kad Klaipėdos kraštas būsiąs paskelbtas laisva valstybėle (Freištatu) ir pavestas Lenkijos globai. Tauta, tarytum vilkas, prispirtas prie sienos, kitos išeities nebeturėjo, kaip tik parodyti savo dantis.

Šaulių Sąjunga, numatydamas, kad prie tokio momento gali prieiti, ruošėsi iš anksto kovai. Visomis priemonėmis sudarinėjo ir ugdė pažintis su klaipe diečiais. Tenai buvo įkurta slapta šaulių rinktinė (tuomet vadinta skyriumi), kuriai vadovavo Jurgis Bruvelaitis. Vilnius Šaulinskas su savo jaunaietuviu — sudarė slaptą šaulių aktyvą.

Dar prieš pasitraukdamas iš Šaulių S-gos Centro v-bos pirm. pareigų, Vladas Putvis komandiravo Klaipėdon, konsulo Jono Žiliaus žinion, buv. "Trimito" redaktorių Juozą Pronskų. Ten jis dirbo prie "Prūsų Lietuvių Balso", skleisdamas propagandą už prisijungimą prie Lietuvos.

Kai iš grįžusios Paryžiaus klaipe diečių delegacijos buvo sužinota apie numatomą sprendimą, naujasis Lietuvos šaulių Sąjungos C. v-bos pirm. prof. Vincas Krėvė-Mickevičius pasiryžo veikti. Lapkričio 16 d. Šaulių S-gos patalpose, Laisvės Alė-

(Nukelta į 2 psl.)

KLAIPEDOS...

(Atkelta iš 1 psl.)

Jų 26 nr., skubiai buvo sukvietas slaptas L. Š. S. prezidiumo posėdis. Jame dalyvavo ir slaptasis Klaipėdos skyriaus vadovas J. Bruvelaitis ir Erdmonas Simonaitis. Nutarta daryti sukilimą. Gavus ir vyriausybės (daugiausia tuometinio Min. pirm. Ernesto Galvanauško) ryžtingumo slaptą pritarimą, pradėta intensyviai veikti. Paskubintąs klaipėdiškių ir jų vyriausios vadovybės organizavimas, taip pat pradėti telkti ir Didž. Lietuvos savanoriai bei ginklai klaipėdiečių pagalbai.

Saulių S-gai prašant, Užs. Reik. ministerija Klaipėdon pasiuntė "Eltos" redaktorių, vieną saulių S-gos steigėjų, Matą Šalčių. Pildant klaipėdiečių saulių prašymą, kad ir sirgdamas, į Klaipėdą išvyko Centro v-bos deleguotas pats Vladas Putvis. Vėliau ir aš buvau paskirtas vykti jam į pagalbą.

Krašto Apsaugos ministerija Klaipėdos kraštan dirvos tirti pasiuntė slaptosios tarnybos viršininką Joną Polovinską, vėliau pašivadinusį Budriu ir sukilimui vadovavusį. Anot paties Budrio, dėl misijos didelio slaptumo, jis vengęs viešumos ir kontaktą palaikęs tik su Erdmonu Simonaičiu. ("Draugas" nr. 31, iš 6. II. 1951.)

Iki tol Klaipėdos krašte viešo organizuoto veikimo nebuvo. Tik Amerikos lietuvius, bostonietis Antanas Ivaškevičius, Johno Vanagaičio lydymas, nors vietos policijos trukdomas, buvo apvažiavęs keletą krašto vietovių, sakydamas prakalbas ir ragindamas jungtis prie Lietuvos. Ivaškevičiaus, vėliau ir kitų Amerikos lietuvių (Andriaus Marto, Stepono Dariaus) veikla kelė klaipėdiečių nuotaiką, sudarydama įspūdį, kad ir Amerika lietuvius palaiko.

Vienok bendrai imant — visuomenės nuotaika buvo įtempta iki kraštutinumo. Lenkų globos ne tik lietuviai, kurie nebuvo su prancūzais susirišę, bet ir vokiečiai, iš tolo baidėsi. Didėjo noras organizuoti kraštą gelbėti. Kauniečių lankymasis ir veikla — tuos nusiteikimus didino.

Gruodžio 17 d. išvykau Klaipėdon prisistatyti Vladui Putviui. Turėjau dar ir kitą pavedimą, būtent, siekti į kontaktą su Krašto Apsaugos ministerijos delegatu J. Budriu ir, jei bus reikalo, jį įtikinti, kad sukilimas būtinas. Jo garbei, reikėtų pasakyti, kad įtikinėti Budrio nereikėjo. Sukilimui jis iš karto pritarė ir ta mintimi gyveno.

Vladą Putvį radau "Ryto" viešbutyje po sunkaus širdies priepuolio begulintį. Jis mane įgaliojo jį atstovauti dar tą patį vakarą įvyksiančiame "Ryto" viešbučio "Piliečių klubo" kambaryje veikėjų ir patikimųjų lietuvių susirinkime, kur ruošiasi sukurti lietuviams organizuoti ir šelpti Pagalbos komitetą. Vienas aktyvių tokią organizaciją kurti — Ivaškevičiaus gausi auka. Putvis galvojo,

kad tą organizaciją bus galima paversti sukilimo vadove.

Tuo reikalu išvykau pasitarti su Saulinskiu ir Bruvelaičiu. Jie taip pat galvojo, kad tokia proga reikėtų pasinaudoti. Dėl to tarėmės rinkti drąsius ir ryžtingus vyrus. Iškėliau pirminko reikalą. Jis turėtų būti ne tik ryžtingas, bet ir viso krašto pasitikėjimą turįs vyras. Ši organizacija juk negalės pasitenkinti vienu kitu atsisaukimu. Jos laukia svarbūs, pavojingi ir skubūs uždaviniai. Komiteto padaliniai — turės būti išplėsti visame krašte. Be to, organizacijai priklausys ir politiniai uždaviniai — sudarymas krašto vyriausybės ir sukilėlių vadovybės. Juk tik krašto gyventojų vadovybės vardu sukilėliai gali stoti į kovą su okupantais. Tad, kaip tokį žmogų rasti? Bruvelaitis šią problemą lengvai išsprendė, tardamas:

— O gi mes tokį žmogų turime — tai Martynas Jankus!

Anot Bruvelaičio, Jankus esąs klaipėdiečių labiausiai pažįstamas ir gerbiamas veikėjas. Lietuviškais reikalais, esą, jis kelis kartus skersai ir išilgai apkeliavęs kraštą, o su delegacijomis — net Paryžių siekęs. Krašte, esą, yra priaugusių jaunų veikėjų ir įsikūrusių naujų organizacijų. Ir jaunesnioji karta senąjį "Aušros" veikėją branginanti ir gerbianti.

Apsidžiaugėm, nes Martynas Jankus daugumai nebuvo svetimas, net ir tiems, kurie jo dar niekad nebuvo matę. Bruvelaičiui pritariau ir buvau pasiryžęs susirinkime Jankų paremti. Iš tikrųjų gi — Martynas Jankus buvo itin populiarus, ir agituoti už jį visai nereikėjo. Susirinkimam atvykti jis negalėjo, bet už akių — visais balsais buvo išrinktas Vyriausio Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto pirminku.

Iki Ambasadorių konferencija spręs Klaipėdos krašto likimą — liko vos trys su viršum savaitės. Visi norėjo reikalą dar paskubinti. Tačiau, gerbiant Jankų, ir pasitikint, kad nuo vadovybės jis neatsisakys, nusistatyta be jo pareigomis nesiskirstyti ir oficialaus Komiteto darbo nepradėti. Toks nusistatymas buvo pagrįstas ir tuo, kad rytojaus dieną, šilutėje, turėjo įvykti lietuvių veikėjų suvažiavimas — vakariene, kurioje žadėjo būti ir M. Jankus.

Apie sekmingą susirinkimą painformavau Putvį. Siek tiek sustiprėjęs, už poros dienų Putvis išvyko namo. Aš gi buvau įgaliotas veikti krašte, kaip Lietuvos saulių S-gos atstovas prie Vyriausiojo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto. Šiose pareigose, pirma slaptai, o po sukilimo — viešai, išbuvau iki 1923 m. rugpjūčio vidurio.

Susipažįstame su M. Jankum

Gruodžio 19 d., sekmadienį, visi Vyr. Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komiteto nariai susirinko šilutėje ir dalyvavo lietuvių veikėjų vakarieneje, kur buvo aptariami ir susijungimo su Didžiąja Lietuva klausimai.

Nuo vakarienes atitrūkus trumpame posėdyje, Martynas

Jankus priėmė Vyr. Mažosios Lietuvos Gelbėjimo k-to pirminko pareigas. Komiteto pirmuoju vicepirminku buvo išrinktas Jurgis Streckys; antruoju — Jurgis Lėbartas; pirmuoju sekretorium Jonas Vanagaitis, antruoju — Vilius Saulinskas; nariu — Jurgis Bruvelaitis, neuzilgo paėmęs Komiteto reikalų vedėjo pareigas.

Pareigomis pasiskirstymas, dėl laiko ribotumo, užprotokoluotas tik sekančiame posėdyje, jau Klaipėdoje.

Vakarieneje pasakyta daug karštų kalbų. Jofe dalyvavo ir kalbėjo Antanas Ivaškevičius, Juozas Pronskauskis ir Steponas Darius. Vėliau jie buvo kooptuoti į V. M. L. Gelb. k-to sąstatą ir pasiliko nuolatiniiais slaptais jo bendradarbiais.

Man tada buvo įdomu susipažinti "Aušros" laikų, dar devytnioliktojo šimtmečio veikėją, pašauktą vadovauti šių laikų tokiam svarbiam ir pavojingam darbui. Turitu prisipažinti, kad ne iš karto jį supratau. Tik ilgiau su juo padirbėjęs ir Bitėnuose su juo pabuvojęs, jo mįslę atspėjau.

Iš pirmo žvilgsnio Martynas Jankus man priminė V. Putvį, nors savo išvaizda — nebuvo jį jį panašus. Toks įspūdis susidarė gal dėlto, kad Jankaus ramiam ir inteligentiškame veide, kaip ir pas Putvį, visada glūdėjo kažkokia — neatspėjama mintis ir susimąstymas. Taip iš karto atrodė numanu, kad jis savo mintimis ir jausmais labai susietas su praeitimi. Tačiau, nežiūrint tos jo romantiškos, jei taip galima išsireikšti, nuotikos, M. Jankus tiesiog stebino mus savo praktiškumu, veiklumu ir patvarumu.

Su M. Jankumi lengva dirbti. Jis buvo nuostabiai geras pirminkas. Savo taikia dvasia — visuomet jis mokėdavo nuomonį skirtumus išlyginti. Gerai orientavosi politinėje padėtyje, žinojo gyventojų nusiteikimus, o propagandos dėl susijungimo darbe — buvo pilnas nuostabiai našios iniciatyvos. Tai buvo ne sukeltos bangos nešamas šipulyš, bet vadovas tikrąja žodžio prasme.

Susijungimo su Didžiąja Lietuva tikslas — M. Jankui nebuvo naujas nei svetimas. Jis to tikslo siekė visą gyvenimą, nuo pat "Aušros" ir draudžiamosios spaudos platinimo laikų. Ankstyvesnėms priemonėms nepavykus, sukilimo mintis jam buvo konkreti ir praktiška priemonė šiam tikslui atsiekti. M. Jankus visa širdimi tikėjo, kad sukilimas pasiseks ir tuo tikėjimu stipriai kitus įtaigojo. Ruošiant sukilimą, atrodė, kad jis net pajaunėjo ir jo jėgos padidėjo. M. Jankaus asmenybės žavumą pripažino ir ypatingai vertino visi jo Didžiosios Lietuvos bendradarbiai. Berods, Juozas Pronskauskis tai suformulavo šitaip išsitarėdamas: "Mažoji Lietuva Klaipėdos krašto atdavimui davė garbingiausį savo vyrą. Asmenybės turtingumu ir patrauklumu su M. Jankum galėtų konkuruoti tik filosofas Vydūnas, tačiau krašto vadavi-

mo kovos žygyje — Martynas Jankus turi pirmenybę."

Martyno Jankaus vadovybėje

Galutinai susitvarkęs V. M. L. Gelb. komitetas ėmė veikti. Trumpu laiku jis pasiekė gausių ir gana gražių laimėjimų. Rytojaus (gruodžio 20) dieną šilutėje sušauktas mitingas — susirinkimas, priimta rezoliucija už prisijungimą prie Lietuvos ir įsteigimą pirmas vietos M. L. Gelb. k-tas. Tą patį dieną įsisteigė tokie komitetai ir keliose kitose krašto vietose. Gruodžio 22 d. įvyko didžiulis mitingas Klaipėdoje, Smeltės priemiesty. Įdomu, kad prie rezoliucijos už prisijungimą prie Lietuvos ir vietos Gelb. k-to įsteigimo aktyviai ir gausiai prisidėjo net vokiečiai kalbantieji. Maždaug per 10 dienų buvo įsteigta 20 su viršum Maž. Lietuvos Gelb. k-tų su rezoliucijomis už Lietuvą, išplatinta didelis skaičius atsisaukimų etc. Spauda taip pat buvo užpildyta atsisaukimais, rezoliucijomis ir informacijomis apie Vyr. Gelb. komiteto atstovų keliones ir jų darbus.

M. Jankaus energija buvo neišsemiamą. Jis veikė visomis kryptimis. Klaipėdoje vyko dažni Komiteto posėdžiai ir įvairūs pasitarimai, kur pirminko dalyvavimas buvo būtinas. Komiteto posėdžiuose buvo nustatomas kelionių į kraštą maršrutas, nariai pasiskirstydavo kas ir į kokią vietą privalo vykti. M. Jankus pats, tai vienas, tai su kitu kuriuo palydovu, tap pat visada išvykdavo į kraštą.

V. M. L. Gelb. k-to veikimo intensyvumas parėjo ne vien nuo Ambasadorių konferencijos artumo. Teko skubėti dar ir dėlto, kad pirmoji sukilimo data buvo numatyta jau per Kalėdas. Vėliau ji buvo nukelta į 1923 m. sausio 6 d. — Trijų Karalių dieną. Pagaliau, į sausio 9-tą. Dėl atidėliojimų klaipėdiečiai nemažai jaudinosi. Kai kur net buvo suvedžioti, nes laiku neįspėti, kad sukilimas atidėtas, išties naktį su ginklais būdėjo ties Lietuvos siena, laukdami talkininkų. Jei sukilimo paslaptis nuo prancūzų nebūtų išsaugota, tai tie atidėliojimai — galėjo baigtis katastrofa. Nukentėtų daugiausia Gelbėjimo Komitetai ir jų vyr. pirminkas M. Jankus.

Slaptas Gelbėjimo Komiteto suvažiavimas Klaipėdoje

Prieš pat Kalėdas buvau sukvietas Kaunan pas saulių S-gos pirm. prof. V. Krėvę-Mickevičių. Iš tenai grįžau su pavedimu pasirūpinti sukilimo manifestu ir sukilėlių direktorijos sudarymu. Kai pranešiau apie tai Jankui, jis nudžiugo ir pareiškė, maždaug, šitaip:

— Tai gerai, kad jau kopiuojame į kalną. Jei mūsų ginkluotų talkininkų paruošimas baigiamas, tai mes nedelsime paruošti sukilimo manifestą, sudaryti vyriausybę ir pasiimti vyriausią atsakomybę už sukilimo išdavimą. Kraštas jau yra paruoštas... M. Jankaus optimizmas ir ryžtingumas žengti dar vieną žingsnį į priekį — mano abejo-

(Nukelta į 3-čią psl.)

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Žvakelė velniui ir Dievui

Lyg Romos popiežiaus vaikai ir galiai nebepaklusdamos, pranciškonų leidžiamas "Darbininkas" išspausdino teisingų minčių apie Kremliaus ir Vatikano santykius, papeikdamas Vatikano elgesį (Nr. 3, psl. 1).

SSSR aukščiausiojo sovieto pirmininko Podgorny vizitas Vatikanė sausio 29 d. duosias naujos tik Kremliai, tad — jei Vatikanas mano su Kremlium santykiaudamas pagerinti tikinčiųjų padėtį — viltys esančios klaidingos.

Peržvelgdamas komunistų tarnybai įjungtos rusų ortodoksų bažnyčios padėtį, "Darbininkas" daro pagrįstą išvadą, jog Sovietų valdovai bažnytinę organizaciją gali palikti, jei bažnyčios vadai yra komunistų kontrolėje ir tarnauja komunistinio režimo tikslams.

Vatikano viltys, jei tokios esančios, santykiavimu su Kremlium pagelbėti tikinčiųjų padėčiai, plaukiančios iš nusistatymo, kad pozicijos yra tiek blogos, jog tenka jas laikyti pralaimėtas; belieka pasitenkinti praktinė išėjim: žvakelę statyti velniui, kad jis nekludytų kitą žvakelę statyti Dievui.

Kitai sakant, "Darbininko" redakcija patvirtina plačiau galvojančių žmonių, ypač Jono šliūpo aiškintą, tiesą: katalikybės vadai ir su moterimis ir su velniais bučiuojasi, jei tik tas jų egzistencijai — "aukštybėse" išsilaikyti pagelbsti.

Na, ir raudonieji neatsilieka: jie ir kunigus ir ortodoksų bažnyčią pripažįsta, jei tik tas jiems naudinga. Lanko raudonieji ir Vatikaną, nes tas jiems naudinga.

Riebi redaktoriaus darbo "porcija" kalbos laikraščiui

"Gimtoji Kalba", bendrinės kalbos laikraštis, neskaitant "smulkmenų", 1966 m. išspausdino 15 straipsnių. Septyni gal bus paties redaktoriaus L. Dambriūno parašyti. "Proporcija" nemaža, bet nepakankama sakyti, jog "Gimtoji Kalba" pats redaktorius prirašo.

Nėra nė vieno Dr. P. Joniko ir Dr. A. Salio straipsnio, bet įsijungė naujas "kalbininkas", iš "Dirvos" redakcinės kolegijos nušalintas V. Rastenis, (kartu dar net keletą kitų asmenų iš "kolegijos išnesdintų), pradėjęs "Gimtojo Kalboj" nagrinėti "Dirvos" raštų kalbines ydas.

Be abejo, būtų buvę daug daugiau naudos, jei V. Rastenis, būdamas "Dirvos" redakcijos nariu, prieš "Dirvoje" spausdinant straipsnių kalbą būtų taisęs, negu dabar, kai iš ten jis pats išdardintas.

Prof. Dr. Pr. Skardžius, tegul ir nevertodamas mokslo laipsnių ar titulių, kaip žymus kalbininkas, "plūsdamas, dirbdamas ir prakaituodamas", bene

"išprakaitavo" du straipsniu. Vienas daugiau istorinis, "enciklopedinis", lyg nekrologas, bet su aiškiu išryškinimu patarlės: Trumpa atmintis, bet ilgas pyktis.

Garbė Laurinaičiui, bet didesnė Pr. Skardžiui

1966 m. rugsėjo 25 d. Čikagoj mirė pulk. Jonas Martynas Laurinaitis, kaip Pr. Skardžius "Gimtojo Kalboj" rašo, — "su šia mirtimi netekome kario, kuris savo gyvenime daug laiko yra skyręs lietuvių kalbos dalykams... Kad ir nebūdamas kalbininkas, bet turėdamas sveiką kalbos nuovoką, jis nesiblaškę ir kraštutinybes, kaip kad pvz. darė Ad. Varnas ir A. Vireliūnas, kurie norėjo viską lietuvininti, net ir tarptautines svetimybės".

Gerbdamas mirusį Laurinaitį, profesorius randa reikalą "pagerbti" Ad. Varną ir A. Vireliūną, kaip neturėjusius sveikos kalbos nuovokos, bet nesiteikė išdėstyti, kurias svetimybės, lietuvių kalbai kenksmingai, Varnas ir Vireliūnas norėjo sulietuvininti.

Tuščiakalbis raštas, nekrologe prieš Varną ir Vireliūną išspausdintas, yra ne kas kita, kaip atsikvėpimas ne vietoje, o gal net ir atsirūgimas.

Pr. Skardžius rašo, jog iš Lietuvos išvykęs, karo metu, pulk. Laurinaitis apsistojo "tolimame" Rebendorfe, Bavarijoje. Galima manyti: jei yra tolimasis Rebordfas, kur nors arčiau Klevelando ar Vašingtono yra ir "artimasis".

Tolimajame Rebdorfe, kaip Pr. S. sakosi žinąs, Laurinaitis ėmė galvoti, ką čia naudingo padarius mūsų bendrinės kalbos kultūrai, svetur atsідūrus". Stasys Barzdukas buvęs didelis Laurinaičio bendrininkas. Ir per tą bendrininkystę susimaišo Pr. S. Savo žinojimą nuvertina, prisipažindamas, jog dabar tikrai negalėtų pasakyti, kurio iš jų judviejų galvoj kilo mintis paruošti praktinį kalbos vadovėlį su žodynu.

Susidarė trejybė (Skardžius, Laurinaitis, Barzdukas), kuri gimdė "Lietuvių Kalbos Vadovą". "Dirbom, prakaitavom kartais ištisomis dienomis", aiškina Pr. S. Kai Laurinaitis ir Barzdukas iš Europos pajudėjo, likęs vienas Pr. Skardžius, nebesigirdamas prakaitavimu, betgi sakosi dirbęs ir plūšęs ištisomis dienomis ir naktimis. "Vadovo" darbas, nors trūktinai, baigtas.

Nuo "trūktinumo" iki "Vadovo" naudingumo šokinėdamas, Pr. Skardžius kažką persokęs surezgė: "Nors vėliau dėl to (dėl ko? — ar dėl to, kad darbas buvo baigtas "trūktinai"? — L. B.) vieno kito buvo sukelta nemaža kačių muzika, ypač Naujienose, ir vienas ki-

KLAIPĖDOS...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

nių, vis dėlto, neišskleidė. Ar kraštas sukilimui tikrai pakankamai paruoštas? Ar nebus tai perdidelė staigmena provincijos žmonėms?...

Pasitarę su Bruvelaičiu, pasiūlėme Jankui tarpšvenčio metu sušaukti slaptą, galimai visų, jau įsteigtą, krašto Gel. k-tų konferenciją. Tai būtų geriausia priemonė patikrinti gyventojų nusistatymą ir paleisti naują agitacinę bangą dėl jungimosi prie Lietuvos.

— Gerai, — pasakė Jankus, — prarasti nieko neprarasime, o už įdėtą triušą, neabejoju, šitą laimėsime.

Suvažiavimas įvyko, berods, gruodžio 29 ar 30 dieną seno Klaipėdos lietuvių veikėjo Pėteraičio namuose, Liepojaus gatvėje. Erdvi Pėteraičio svetainė vos sutalpino prigūžėjusius iš viso krašto vyrus. Pirmininkavo Martynas Jankus. Apie ginkluotą pasipriešinimą, saugumą sumetimais, nebuvo galima kalbėti. Bet žmonės buvo tiek įkaitę, kad pasigirdo siūlymai prancūzus "syla" išprašyti. Reikėjo vyrus ne kaitinti, bet raminti. Toks didelis pritarimas net ir Jankui buvo netikėtas. Seno veikėjo akyse pasirodė ašaros...

Manifestas ir Sukilėlių direktorijos sudarymas

M. Jankus, būdamas Klaipėdoje, apsisotdavo nedideliame viešbutėlyje, Liepojaus gatvėje, berods, "Prūsija" vadinamam. Viešbutėlis buvo mažas, ramus, į kaimo namelį panašus. Tenai Jankus turėjo nedidelį kambarelį. "Ryto" viešbutis — jo neturtingam ūkininko kišeniui — buvo perbrangus. Be to, ten buvo perdaug triukšminga, o Jankus mėgo ramybę.

Tame kambarelėlyje, man grįžus iš Kauno, tarėmės dėl manifesto ir direktorijos sudarymo. Prašydamas paruošti manifesto projektą, į pagalbą paskyrė Bruvelaitį, kaip Vyr. Gel. k-to atstovą. Bruvelaitis buvo labiau-

tas gudrinčius po to teikėsi autoriams, ypač man, ir pamokslų pasakyti ir visokių "trūkumų" prižvežoti...

Kalbininkui palietus jam tebemielą kačių muziką, verta pastebėti, jog pati gražioji kačių muzika skambėjo Kalifornijoje leidžiamų "Lietuvių Dienų" žurnale.

"Naujienose" apie "Vadovo" trūkumus rašė, sakytume, pa-

(Nukelta į 5 psl.)

siai persiėmęs M. Jankaus dvasia ir jo rašymo stiliumi.

Akcentuodamas svarbiausias mintis, kurios turėjo į jį manifestą, Jankus maždaug, taip kalbėjo:

— Svarbiausia, kad valdžią paimam į savo rankas. Arba, pagal mūsų žmonių tarimą, parašykite, kad visą galybę pasiimam į savo rankas, ir gauname laisvę, kurios taip ilgai geidavome. Į manifestą reikės įdėti ir sukilimo direktorijos žmonių vardus. Tai yra svarbiausieji dalykai. Žinoma, reikia pridėti visokių pagražinimų. Jūs tai mokėsite padaryti. Juk kartūs vaistai yra reikalingi patsaldinimo. Tiesa, užmiršau pasakyti, kad įrašytumėt ir cuktūžę.

Pamatęs, kad nesuprasdamas keisto žodžio "cuktūžė", susijuokiau, jis paaiškino, kad tai yra lietuvių sudarytas žodis iš vokiško Zuchthaus, arba tikrai lietuviškai kalėjimas. Tas negražus vokiškas žodis lietuvių kalboje yra daug gražesnis, bet jo prasmė ta pati. O įrašyti "cuchthause" reikėtų, esą, štai dėlko. Nors važinėjant po kraštą jokio pasipriešinimo nebuvo sutikta, bet, karo veiksams prasidėjus, gali atsirasti visokių nenaudėlių ir neklaužadų, kurie gali mėginti priešintis arba naikinti valdžios ir žmonių turta, plėšikauti. Dėlto jie turį būti iš anksto ispėti ir sudrausti, kad už tokius darbus bus baudžiami kalėjimu ar net gyvasties atėmimu.

— Už tokį dokumentą, — samprotavo toliau Jankus, — tikra valdžia mus visus pakartų. Bet šitie prancūzėliai — ar tai tikra valdžia? Juk jiems rūpi tik pasipelnymas. Prie Reicho valdžios buvo pasveriamas kiekvienas vokiečiams netinkamas žodis ir tuojau "Cuchthauzė" ar pinigine bauda. O dabar — mes apvažiuovome visą kraštą. Daug neatsargių žodžių išspruko iš mūsų burnų — ir niekas mūsų nesulaikė.

Direktorijos sudarymas sekėsi sunkiau, negu buvo tikėtasi. Bendromis su E. Simonaičiu pastangomis, pavyko užverbuoti tik du narius: Martyną Reizgį ir Joną Toleikį. Simonaitis tarnavo Lietuvos konsulate. Kaip Lietuvos valstybės tarnautojas, jis nuo viešosios Gel. k-tų veiklos turėjo laikytis nušalint, bet apie viską buvo informuojamas ir bendradarbiavo ne viešai.

Bet ir direktorija, vis dėlto, buvo sudaryta, manifestas paskelbtas, o taip pat — sukilimas įvykdytas. Tačiau, dėl laiko stokos, čia smulkiau apie tai nebekalbama.

GERA NAUJIENA

ALSS Literatūros Fondas savo leidinių kainas sumažino:

St. Kairio LIETUVA BUDO ir TAU, LIETUVA — dabar po	\$2.00
K. Bielinio DIENOJANT ir PENKTIEJI METAI — dabar po	\$2.00
TERORO ir VERGLIOS IMPERIJA SOVIETŲ RUSIJA po	75 ct.

Kreiptis į vietos lietuviškų knygų platintojus.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Edouard Manet impresionizmo epochoje

Iš vykstančios Manet parodos Art Institute

Amerikiečiams buvo sudaryta paskutinė proga pamatyti vieno iš pirmųjų impresionistų, Edouard Manet (1832 - 1883) apie 200 kūrinių parodą, kurią surengė Chicagos Meno Institutas bendrai su Philadelphijos Meno muziejumi. Paroda dabar atkelta iš Philadelphijos ir tęsis iki vasario 19 d.

Parodos, kaip Manet, nelengva suruošti dėl to, kad labai sunku surinkti po pasaulį išsimėčiusius to ar kito menininko kūrinius. Juos turi muziejai, privati kolekcionieriai ir meno pirkliai. Net muziejai nenori skolinti ilgesniam laikui, kaip trims mėnesiams. O Louvre muziejus atsisakė paskolinti Manet "Olimpiją", pasiteisindami tuo, kad paryžiečiai negali jos nė dienos nematyti. "Tuščia siena būtų didelis nusivylimas". Kaip ten bebūtų, vis dėlto po ilgų susirašinėjimų ir prašymų Manet paroda yra čia, Chicagoje. Dėl didelių išlaidų muziejus negalėjo apsieiti be įėjimo mokesčio publikai. Reikia mokėti \$1.00, o studentams — 50 c.

Parodos katalogas, 207 psl., su 8 spalvotom reprodukcijomis, gaunamas ten pat už \$5.50.

Parodos išvakarės

Sausio 12 d. Instituto vadovybė sukvietė narius — rėmėjus ir jų draugus į Manet parodos "išvakarės", kur susirinko tūkstančiai žmonių: vieni ėjo į paskaitų salę, kiti — tiesiai į parodą Morton Wing. Tris paskaitas pakartotinai skaitė George Heard Hamilton, Sterling and Francine Clark Art Institute direktorius, iš Williamstown, Mass. Didžioji Fullerton salė buvo perpildyta. Vieni klausytojai po paskaitos išėjo, bemaž salė prigūžėjo eilėse laukiančios publikos ir visi negalėjo sutilpti. Daug kam reikėjo grįžti. O pačioj parodoj spūstis buvo tokia tiršta, kad sunku ir paveikslus pamatyti.

"Viso Manet gyvenimo darbų paroda, kurios mūsų generacija nematys", pasakė p. Hamilton. Manet naujuoju impresionizmu, dar tada sunkiomis spalvomis, sulaužė konvencionalumą, įnešė šviežio poetiško lyrizmo, parodė gyvumo bei gyvenimiško aktualumo, Manet buvo figūrų tapytojas, perėmęs tą tradiciją iš akademijos, bet jo tapyboje ryškėjo ne sustingusios, bereikšmės "idėjos", kaip romantikos laikais, bet paryžiečių kasdieninis gyvenimas, monumentalus naujas charakteris. Manet savo įžvalga į gyvenimą ėjo iki šaknų, ir ieškojo

savo kūrybai reikšmingos esmės. Manet kartais misteriškas, rimtas ir filosofuojas, todėl kuone visuose jo kūriniuose yra žmogus, kuris kvėpuoja nauju klimatu, mato naujas meno apraiškas, žinoma, susilaukia ir pasmerkimo, kaip mūsų laikais susilaukia abstraktinių darbų autoriai labai nepopuliarių "komplimentų".

Be gausios tapybos, parodoje labai daug afortų, litografijų, piešinių ir net keletas karikatūrų. Dramatiškiausi du paveikslai, tai imperatoriaus Maksimiliano sušaudymas.

Impresionistų epochos evoliucija

Poetas Baudelaire ragino menininkus gyventi savo gyvenimu: jie turį atidaryti savo akis, tapyti vaizdus, kurie duria mums į akis. Impresionistai išgirdo poeto balsą. Tada ir prasidėjo nauja dailės kryptis — impresionizmo epocha — viduryje 19-to šimtmečio. Impresionistų generacija iškilo tarpe 1830 ir 1841 m. Chronologiškai tariant, Jungkind gimė 1819; Pissarro - 1830; MANET - 1832;

Degas - 1834; Cezanne ir Sisley - 1839; Renoir, Bazille, Guillaumin ir Berthe Morisot - 1841. Be jau minėtos grupės reikia pridėti Gustave Courbet (1819 - 1877), kuris, kaip vyresnis, nemaža įtakos darė jaunesiems studentams. Vieni tos grupės nariai mokėsi Academie Suisse, o kiti Gleyres studijoje, kurioj mokėsi ir Claude Monet, kurį vėliau kolegos pavadino "Dangaus monarchu" dėl jo ritmiškų šviesių spalvų virpėjimo. Gleyres studija buvo liberališka savo mokymo metodais, patraukli aplinka ir nebrangus mokesčiai. Daugiau, kaip 500 studentų perėjo per Gleyres "mūlą".

Toj mokykloj buvo ir amerikonas James Whistleris. Bet Monet, "Dangaus monarchui", įsikūrus Fontainebleau giriose, iš Gleyres studijos išėjo ir kiti studentai. Studija uždarė.

1863 m. gegužės mėn. jaunieji dailininkai, kurie siekia pripažinimo, susirenka ir paskelbia Salon des Refuses. Nuo to laiko Edouard Manet vardas atsistoja vadovaujamoj rolėj. Salon des Refuses surengia keturias parodas: 1861 - 65 - 71 ir 1880. O Manet apžvalginė paroda įvyko vienais metais po jo mirties, t. y. 1884 m. Tačiau Paryžiaus pasaulinėje parodoje 1867 m. Manet buvo labai išpeiktas, nors jo asmenišką draugas Emile Zola jį apgynė.

Manet (ne Monet) kilo iš pasiturinčios paryžiečių šeimos. Buvo visapusiškai rafinuotos kultūros, turįs gerą skonį žmogus. Provincijos jauni studentai į Manet žiūrėjo kaip į vadovą, nes jis buvo skirtingas savo kritiškom pažūrom į viską.

Akademijos sutemose impresionistų judėjimui vadovavo Manet su dideliu paprastumu ir rimtumu, nepaisydamas to, kad mūnia ignoravo impresionistų kūrybą. Iš kitos pusės, jis turėjo nemaža ir pritarėjų. Jie šaukė: Emocijos - akis - ranka, tai mūsų tikslas kurti atviroje gamtoje, išreikšti tikrą šviesos ir gyvos, organiškos gamtos tiesą. Tačiau buvo dar tik pirmieji impresionistų žingsniai prieš 1870 metus, prieš antrąjį impresionistų evoliucijos etapą. Pirmasis etapas buvo jau minėtos grupės eksperimentinis laikotarpis, kada nedaug vienu ir kitų metodai, net spalvos taisyklė. Net "Dangaus monarcho" (Monet) tapyba buvo panaši į kitų kolegų courbetiškus darbus. Eksperimentuojančių grupėje pasižymėjo Jungkind (akvarelistas), Corot įtakoje, Daubigny ir Courbet, kurie dirbo kartu gamtoje, išskyrus Edgar Degas. Šis nemėgo gamtos, tik tai miesto gyvenimą, teatrą ir didesnę savo kūrybos dalį skyrė teatro balerinų ir aktorių tapybai. Jis buvo geras pastelistas, kaip ir Mary Cassatt. Charakteringa, kad Degas išsiskyrė iš kitų impresionistų ir tada, kaip Monet, Renoir, Cezanne, Van Gogh, Gauguin ir kt. spalvos buvo tamsios ir sunkios.

Gauguin, Cezanne ir Van Gogh nepritapo prie impresionistų. Jie įeina į poimpresionistinį etapą, o vėliau iškyla, kaip ekspresionistai, duodami jau naują pradą, meta tolimesnį šuolį kitoms plastinio meno srovėm atsirasti, atseit, vokiečių

(Nukelta į 5 psl.)

EDOUARD MANET

Kavinėje (tapyba)

MENO ŽINIOS

(Atkelta iš 4-to psl.)

ekspresionizmui, vėliau kubizmui, dėka Cezanne metodui tapybos kontūrų. Van Gogh dar Olandijoje, Belgijoje, Gauguin išvyksta į Pietų Pacifiko salas, o Cezanne, žinomas „asketas“ dirba Pietinėje Prancūzijoje. Šie iškrinta iš impresionistų plejados.

Anksčiau minėtieji impresionistai, kartu ir Manet, kurio paroda čikagiškiai gėrisi, drąsiai progresavo palaipsniui eidami prie šviesesnio, klorito, kol pagaliau impresionistinė dailė pasidarė daugiau spalvos - šviesos, negu formos išraiška. Cezanne ne tiek domėjosi impresionistų spalvomis, kiek solidžios formos ir konkrečios spalvos problemomis. Reikia pridurti, kad 1851 m., kai Japonija, po ilgų šimtmečių izoliacijos, Europoje užmezgė komercijos ryšius, Paryžiaus menininkai susidomėjo japonišku menu. Madame Soye, prancūzė, kuri Japonijoje gyveno, 1862 m. atidarė pirmą Rytų meno krautuvę Paryžiuje. Josios krautuvė pasidarė dailininkų susitikimų centras. Ten lankėsi Manet, Monet, Fantin, De gas, Baudelaire. Jiems japonų dailė padarė šokios tokios įtakos ir jie pradėjo savo kūryboje šį bei tą improvizuoti. Manet sukūrė Emile Zola portretą japoniško meno atmosferoje. Dėgas nutapė Madame Camus portretą japonų dvasioje.

Manet 1874 m. dirbo Argentėn. Tada jo tapyba pasidarė šviesesnio klorito, negu bet kada anksčiau, kai jis po trumpo vizito Venecijoje, grįžo. Kai kurie Manet paveikslai, su laiveliais, turi pilką vandenį, nes vartojo juodą dažą, kurį jis išmoko naudoti būdamas Ispanijoje. Bet šviesos ir tamsos kontrastų santykis pas Manet reto menininko talentas. M. S.

Paveikslų kainos

Londono Christie meno kolekcionieriai 1965 m. varžytynėse pardavė Hogart portretą už \$147,000, kuris buvo 1845 metais parduotas už \$215.

Jacob Jordaens 1883 m. buvo parduotas už \$50.00, o 1965 m. tą patį paveikslą varžytynėse pardavė už \$192,100.

LEONO URBONO PARODA

Gallery International, 13218 Superior St., Clevelande nuo vasario 5 d. iki kovo 4 d. bus dail. Leono Urbono paroda. Kiek anksčiau jo parodos buvo Čiurlionio galerijoje Chicagoje ir Quantas galerijoje New Yorke.

Goodmano teatre iki vasario 5 d. vaidina Tennessee Williams veikalą „Lakštingalės ekscentriškumai“.

Charles Burchfield mirė sausio 10 d., sulaukęs 74 metų amžiaus. Buvo lyrinis ekspresionistas, Amerikos peizažo tapytojas.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JANUARY 28, 1967

EDOUARD MANET

Konservatorijoje (tapyba)

SPAUDA PAVARČIUS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

šaliniai asmenys, o „Lietuvių Dienose“ iš pačios „Lietuvių Kalbos Vadovo“ redakcinės kolegijos buvo autentiškai kai kurių atsiliepta, jog Pr. Skardžius su kitais dviem „Vadovo“ redaktoriais nesiskaitė ir į „Vadovą“ kai kuriuos raštus sudėjo be jų žinios.

Tai buvo tikroji katinų muzika! Bet Pr. Skardžiui kaltos tik „Naujienos“ nors pats dabar „Gimtojų Kalboj“ pripažįsta, jog „Vadovo“ darbas buvo baigtas „trūktinai“.

Pr. Skardžius ir po tiek metų niauzga, kam žmonės klaidas pastebėję netylėjo.

Tariamąjį nekrologo pabaigoje Pr. Skardžius gražiai atsimena laikus, kai su Laurinaičiu bendradarbiavo kalbos ir „terminologijos“ labui. Bet baigia liūdnei — „dabar viskas pasibaigė“.

— Kalifornijos universitete Berkeley lietuvių liaudies meno paroda, kurią suorganizavo dr. profesorė M. Gimbutienė, susilaukė didelio pasisekimo. Paroda baigiasi šį mėnesį.

— Čiurlionio galerijoje pirmoji šiais metais paroda atidaroma vasario mėn. 4-tą dieną, 7 val. vakaro, su dail. Kazimiero Žoromskio naujais tapybos kūrinių. Paroda tęsis iki vasario mėn. 12-tos dienos, imtinai. Parodos lankymo laikas: savaitgaliais nuo 11 val. ryto iki 9 val. vakaro, o savaitės dienomis nuo 7 val. vak. iki 9 val. vak.

Andrew Wyeth apžvalginė paroda balandžio 21 d. iš Philadelphijos atkeliama į Chicagos Meno Institutą ir tęsis iki birželio 4 d.

Wyeth gyvena Pensylvanijoje, yra vienas iš realistinės dailės atstovų, kuris, nežiūrint to, kad abstraktinė dailė vyrauja, išgarsėjo. Jo parodų maršrutas po Amerikos muziejus užsitęs 10 mėnesių.

Bendradarbiavimas su Laurinaičiu pasibaigė, bet lietuvių kalba nemirė, kalbos kultūros dalykai turėtų „Gimtojų Kalboj“ pirmauti.

Tiesa, vienas dalykas tikrai pasibaigė. Pr. S. aukštai keliamo „Vadovo“ reikšmė ir vertė pranyko, kai po ranka turime daug vertingesnį „Dabartinės Lietuvių Kalbos Žodyną“. Ir pats nekrologo autorius vartoja naujai nukaltus žodžius, kurių „Vadove“ nėra (terminija, trūktinai).

◆
Kas negalvoja, tas ir neabejoja.

◆
Gryna sąžinė — saldus miegas.

◆
Asilą apgavus nėra ko girtis.

Legendos ir pasakos vaikams

Tie, kurie augome Lietuvoje, iš savo tėvų, mokytojų, knygų ir mums skirtų laikraščių daug patyrėme apie savo kraštą, jo istoriją, begales vietovių apipintų legendomis ir padavimais. Ne vienam ir pačiam teko laiptoti į piliakalnius, stebėti legendų ir padavimų gaubiamus didingų pilių bokštus ir griuvėsius, braidyti Baltijos ir Kuršių marių pakraščiais, basom kojom vaikščioti saulės įkaitintame pajūrio kopų smėlyje, akis į akį susitikti su Neringos kuni-gaikščiais — briedžiais.

Sunku perduoti visą tėvų krašto grožį ir romantiką čia augančiam mūsų jaunimui. Šią didelę tuštumą, tarp tėvų ir lietuviškų mokyklų, iš dalies užpildo išeinąs vienas, kitas augantiems lietuviams spausdintas leilins.

Štai praėjusių metų pabaigoj pasirodė gražus Jono Valaičio leidinėlis: „Gedimino sapnas ir Neringa“. 56 puslapių knygelėje telpa 10 kūrinių. Tai legendos ir pasakos jauniems skaitytojams pateiktos eiliuota forma.

Kai kurios legendos ar pasa-

kos supintos su pačių vaikų gyvenimu, bei nuotykiams. Pavyzdžiui: „Gedutis sapnuoja“. Po įvairių žaidimų su draugais, Gedučiui vardo dienoje, tėvelis dovanoja lėktuvėlį ir primena apie Dariaus ir Girėno skridimą. Po visų džiaugsmų ir vaišių, per kurias buvo kalbėta apie Vilnių, Gedimą, išsiskirsčius draugams, Gedutis šalia pasidėjęs lėktuvėlį užmiega. Sapnuoja kaip jis skrenda į Vilnių. O ten jau Gediminas, Geležinis vilkas ir Vilniaus įkūrimas.

Taip su vaiko nuotykiams supinta dar viena, kita pasaka: „Voveraitės malūnas“, „Kalėdų eglutė“, „Pilkutis“. „Pilkutyje“ paliesta ir liūdna į Sibirį ištremtojo dalia. Kai kurios pasakėlės mažam skaitytojui duoda ir apie praeities papročius. Pasakoje „Bičiuliai“, pasakojama, kaip senovėje žmonės apsaugodavo drevėse gyvenančias bites nuo meškų ir koki būdavo santykiai tarp bitininkų.

Knygutės kūrinių, tiek legendų, tiek ir pasakų kryptis yra pamokanti — aukėjamoji. Gale pridėtas alfabetinis žodynelis. Paaugęs skaitytojas be šio žodynelio lengvai išsiverstų, bet mažiesiems jis bus pravartus.

Knygutė nors maža, bet didelė ir graži įnašas neplačiai mūsų mažųjų skaitytojų knygų lentynai.

Knygutė išleista puskiečių viršelis. Ilustravo Z. Sodeikienė, tekstus ir mažajam skaitytojui pritaikintomis iliustracijomis. Išleido pats autorius. Atspausdinta Morkūno spaustuveje 500 egz. Kaina nepažymėta.

P. Venclova

LAIKO SUGAISTIS

Daktaras: „Tai kodėl nusto-jote imti kasdien šaltas vonias, kaip buvau sakęs?“

Pacientas: „Kad per daug užima laiko...“

Daktaras: „Kaip per daug. Juk tik po dvi minutes reikia imti!“

Pacientas: „Taip taip taip, bet man trunka kiekvieną kartą po gerą pusvalandį, kol įsidrąsinu į šaltą vonią įsimerkti.“

ŽMONĖS IR BEŽDŽIONĖS

Sako, kad žmonės nėra kilę iš beždžionės, išskiriant ultra-modernistus dailininkus

Vėliausi atradimai žmogaus amžių šioje planetoje nukėlė nebe milijonais, bet dešimtimis milijonų metų į žiliausių praeitį. Net senoji Europa bei jaunoji Amerika didžiuojasi naujaisiais atradimais, kurie parodo, kad ir ten ir čia žmogus gyveno jau prieš šimtus tūkstančių metų. Sekanti iš eilės yra Azija su savo Pekino žmogumi, bet visais iki šiol rasta duomenimis, žmogaus lopšys arba "žemės rojus" tebe pasilieka Afrika, kur šiandien yra Kenija ir Tanzanija, rytiname to kontinento gale.

Du mokslininkai iš Harvardo universiteto, paleontologas Bryan Patterson ir jo kolega William Howells dar 1965 m. rugpjūčio mėnesį Kenijoje prie Rudolfo ežero rado suakmenėjusį (fossilized) rankos stambakulio gabalą, priklausantį žmogiškam padarui, gyvenusiam prieš puse milijono metų. Šis radinys bent aštuoniais šimtais tūkstančių metų pralenkia anglo antropologo Dr. Louis Leakey ankstybesnį radinį Kenijos ir Tanzanijos pasienyje, Olduvai slėnyje. Prof. Leakey savo radinį pavadino "homo habilis", kurs skaitomas priklausas Afrikos "žmogaus" Australopithecus vėlesnei generacijai.

1) Šimpanzės beždžionės Betsy pasamoninės kūrybos (piršto) pavyzdys, 2) Šimpanzės Kongo "abstraktas".
Field Museum photo

Patterson ir Howells įsitikinę, kad jų "žmogus" priklauso linijai, iš kurios išsivystė dabartinis "homo sapiens".

"Žmogus ir babūnas nėra giminės"

Savo paskaitoje Izraelio mokslų akademijoje Jeruzalėje Dr. Louis S. B. Leakey, daug metų praleidęs Afrikoje ieškodamas pirmojo žmogaus pėdsakų ir jų apšvietimą, pareiškė: "Priimtoji evoliucijos pažiūra, kad žmogus yra išsivystęs iš beždžionės, absoliučiai netiksli ir be jokio mokslinio pagrindo".

Pateikdamas naujų duomenų ir detalių apie savo vėliausius atradimus Kenijoje, Dr. Leakey pareiškė, kad nors šimpanzės pagal kraujo grupes ir kitus faktorius yra žmogaus giminaitės (cousins), žmogus tačiau neišsivystė iš beždžionių tuo būdu, kaip seniau buvo priimta manyti.

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JANUARY 28, 1967

Leakey savo paskaitoje pasakė, kad Rusinga saloje, Viktorijos ežere, Afrikoje, atkastos liekanos yra 20 milijonų ar dar daugiau metų senumo. Jis pareiškė, kad tie kaulų fragmentai priklauso proto - žmogui, tai yra pražmogui. "Tai yra nepalyginamai senesnis iš visų iki šiol žinomų reprezentantų tos veislės, iš kurios eventualiai iškilo žmogus". Vadinas, Leakey nuginėja priimtąją mokslinę pažiūrą, kad žmogus išsivystė iš babūno prieš maždaug 3 ar 5 milijonus metų.

"Visai nėra buvę tokio skubaus evoliucijos perbėgimo iš beždžionės į žmogų vos per penketą milijonų metų", jis pasakė. "Yra rastos liekanos, įrodančios, kad beždžionės prieš 20 ir 25 milijonus metų vystėsi ta kryptimi, kurioje beždžionės ir šiandien pasilieka. Bet tais laikais proto - žmogus (pražmogis), mūsų pratėvis, jau egzistavo."

Prieš 20 milijonų metų žmogus jau medžiojo

Kadangi proto - žmogus buvo rastas Kenijoje, dėlto Dr. Leakey jam davė vardą Kenya - Pithecus Africanus.

Leakey sakėsi grupei pasaulinio vardo anatomijos mokslininkų parodęs iš 20 milijonų metų senumo proto - žmogaus kaukolės dantį. "Visi jie nutarė, kad tai yra žmogaus dantis - bet, žinoma, jis nėra dabartinio žmogaus, o yra tokio padaro, iš kurio mes išsivystėm: trumpaveidžio sutvėrimo, kurs vartodamas akmenis skalėd kaulus tų žvėrių, kuriuos jis edė". Negana to, Leakey parodė audiencijai antelopės kaulus, kurie, kaip jis aiškina, buvo suskaldyti prieš 20 milijonų metų, kas parodo, jog žmogaus panašumo padaras jau tuomet medžiojo žvėris, mėsindamas jų mėsą.

Šimpanzių beždžionių abstraktai

Nepadarykite klaidos. Pridėtame vaizdelyje meno kūriniai nėra Antano Rūkštelės rūgių gubos nei Kestučio Zapkaus abstraktinė kompozicija. Tai yra dviejų šimpanzių beždžionių - Betsy ir Congo tapybos pavyzdžiai, paimti iš jų "meno" parodos Fieldo gamtos muziejuje. Parodoje daly-

St. Paul, Minn., zoologijos sode yra dviejų metų dramblys Mai Tai. Paspaudus šalčiams, dramblių prižiūrėtojas nutarė uždėti jam šiltas ausines. Iš Indijos atvežtam drambliui Minnesotos žiemos klimatas yra šaltas.

vauja ir trečioji uodeguota menininkė Zippy, kurios "kūriniai" jau buvo išstatyti Kingstono muziejuje New Yorke, o Betsy su Congo pagarsėjo savo paroda Dabartinio Meno Institute Londone. Šiuo metu visų trijų menininkių atrinkti aštuoni kūriniai yra išstatyti parodai minėtame Fieldo muziejuje Chicagoje.

Congo tarp 1956 ir 1959 metų Londone buvo garsi asmenybė ir televizijos žvaigždė. Per tą laiką ji nupaisė 384 paveikslus, tebebūdama nuo dviejų iki 4 metų amžiaus. Daugumas jos spalvotos tapybos yra padaryta teptukais (pinzeliais). Jos kūriniai buvo grobte išgrobstyti už labai aukštas kainas.

Betsy yra kilimo iš Baltimorės, taip pat gana populiarė televizijos asmenybė. Jos kūryba geriausiai žinoma ta, kuri atliekama pirštu. Pranešama, kad iš

jos piešinių pardavimo Baltimorės zoologijos sodas "pilnas dėžės dolerių prisipylė".

Zippy yra mažiau težinoma figūra. Ji ilgesnį laiką dirbo vienoje Washingtono departamentinėje krautuvėje, pėsdama paveikslus, kurių dalį nupirko žinoma meno kūrininkų kolektorė Mrs. Chadbourne. Ji tuos 8 beždžionių paveikslus paskolino Fieldo muziejui.

Atidarant Betsės ir Congo parodą Londone garsusis brit biologas Sir Julian Huxley savo kalboje pabrėžė, jog šių dviejų "čimpų" (šimpanzių) paveikslai rodo, kad šimpanzės turi menininkiską (artistišką) potencialą, kuriam žmogus (homo sapiens) dabar pridėjo savo originalų gabumą — padaryti simbolius.

J. Pr.

REMKITE TUOS BIZNERIUS
KURIE GARSINASI
"NAUJIENOSE"

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdrau-
tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausius apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokėsite \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

"GIRIOS AIDAS"

"Girios Aidas" (Echo of the Forest, Lith. Journal of Forestry), 1965 — 1966 m. Nr. 23 — 24. (XV — XVI). 76 pusl., viršelis paveiksluotas "Atžalynu" (iš Lietuvos), vaizduojančiu L. Pasaulio Jaunimo 1966 metus. Kaina \$1.00 (užsakant 10 centų pasiuntimui). Čikaga. Redaktorius: Prof. J. Kuprionis, tech. red.: V. Žemaitis ir P. Šilas. Adm.: P. Norkaitis 2835 W. Pershing Rd., Chicago, 60632, Ill.

Turinys: 1. "Dr. St. Kripas ir Lietuvos miškininkystė". Prof. A. Rukuiža pateikė biografinių žinių ir atsiminimų apie bendradarbi dr. S. Kripą, mirusį 1965 m. vas. 17 d. Naujojoje Zelandijoje. Dr. S. Kripas buvo baigęs aukštusius miškininkystės mokslus Tharandte (prie Dresdeno) Vokietijoje ir ten padaręs daktaratą (apie Lietuvos miškodirvių kalkingumą). Nuo 1930 m. būdamas Alytaus miškų mokyklos mokytoju, įsteigė ir vadovavo terpentino (išvaromo iš pušies sūkų) ir medžio anglies deginimo įmonėms. Nuo 1938 metų buvo Miškų Departamento vice direktorius ir nuo 1942 m. vas. mėn. 1 d. (laikė vokiečių okupacijos) Generalinis Miškų Dep. direktorius. 1943 m. pasirašė draug su kitais lietuvių veikėjais garsųjį protestą vokiečių nacių okupacijai vadovybei, už ką buvo ištremtas darbams į Vokietiją. 1949 m. emigravo į N. Zelandiją.

2. Apie "Pasaulinius medžio išteklius ir jų sunaudojimą" rašo prof. J. Kuprionis.

3. Apie "Popierio gamybos perspektyvas ryšium su miškininkyste" rašo dr. Zenonas Prūsas.

4. "Kaip Lietuvos miškai buvo gelbėti nacių okupacijos metu". Ištrėmus dr. S. Kripą Vokietijon, jo pareigas perėmė dipl. mišk. Mykolas Gureckas, buvęs Nepr. L. laikais žymus medžio pramonininkas Klaipėdoje. Jis čia pateikia iš to laiko savo veiklos atsiminimus. Jam vyko gelbėti ne tik Lietuvos miškus nuo nacių naikinimo, bet pavyko slapta išlaikyti ir išgelbėti Kauno žydelkaitę Gurvičiūtę.

5. Prof. J. Ruktytis rašo miško terminų reikalui: rūšis — veislė — skirtis.

6. Miškų inž. V. Žemaitis str.: "Lietuviai baigusieji aukštusius miškų mokslus Vakarų Europoje" pateikia žinių apie 16 asmenų tuos mokslus baigusiu Vokietijoje, Austrijoje, čekoslovakijoje ir Švedijoje, taip pat aprašo tų kraštų aukštąsias miškininkystės mokyklas.

7. Miškų inž. V. Skučas pateikia žinių apie buv. "Viešvilės medžio pramonės akc. b-ve", kurios jis ilgoką laiką buvo direktorium. Joeje dirbo apie 250 darbininkų ir kasmet apdirbdavo nuo 40,000 — iki 60,000 ktm. miška medžiagos. Skyriuje "Lietuviai miškininkai išeivijoje" rašo kun. dr. J. Prunskis apie viešnagę pas

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, JANUARY 28, 1967

prof. J. Kuprionį, Ruston, La. 1966 m. gruodžio mėn. 18 d. miręs Čikagoje miškų inž. K. Šeės - Šešenulevičius laisvės redakcijai prisimena vokiečių okupacijos laikus. J. K. rašo apie Rom. Venclovą ryšium su jo 60 metų sukaktim. Jis yra baigęs 1931 m. Alytaus miškų mokyklą ir 1941 m. teisių fakultetą Vilniuje. Tai darbštus, pareiingas miškininkas, gyvenęs dabar Sydney, Australijoje. Mišk. V. Grigaliūnas (jo sūnus yra N. Zelandijos liet. bendruomenės pirmininkas) pateikia daug įdomių žinių apie gyvenimą N. Zelandijoje; Sydney gyvenęs mišk. Jonas Kedys, susitaręs su latviais, estais ir kt. leidžia žurnalą "New Digest International", kuriame svarstomos aktualios komunizmo ir buv. nacionalizmo problemos. Žurn. išleidžiamas į metus 4 sąsiuviniais po 64 pusl. Kaina metams \$2.00. Adr.: Box 62, PO Belmore, Sydney NSW, Australia. Toliau pateikiama žinių apie miškininkus, gyvenančius J. A. V.: prof. J. Kuprionį, Joną Žebrauską, A. Rukuižą, V. Užpurvį, A. Vasaitį, Teofilijų Kazlauską, A. Tenisoną (Belgijoj), P. Malvičą (Vokietijoje), apie "D. Branklys nursery" Gilbertville, Pa. Jis čia turi 20 akrų medelyną, kuriame augina apie 1/4 milijono dolerių vertės medelių (landscaping).

Labai daug žinių pateikiama apie miškininkystę Lietuvoje. Miškų Tyrimo Institutas, Miškų Technikumas, Miškininkystės žurn. "Girios" — "Mūsų gamtos" žurnalo priedas, miško darbų mechanizavimas, miškų vadovybės planai, Marijonas Dautotas atšventė 75 m. a. sukaktį, už jo veiklą "Lietuvos pajūrio smėlynų apželdymas" jam buvo suteiktas žemės ūkio mokslų kandidato laipsnis. Žymiausias lietuvis entomologas Stasys Mastauskas, neseniai atšventė 75 m. a. sukaktį, už veiklą "Bestūburinių žemės ūkio kenkėjų fauna Lietuvoje" gavo biologijos daktaro laipsnį. Mykolas Jankauskas atšventė 60 metų a. jubiliejų, tai vienas iš produktingesniųjų bendradarbių miško spaudoje: jo stambesni veikalai: "Miško taksacija" (600 psl.), "Maumedžiai Lietuvos miškuose ir parkuose" (virš 200 psl.), vertimas iš rusų k. Zaborovskio "Miško kultūros" (apie 450 psl.), stambus veikalas "Lietuvos T. S. R. miškai", žymesnioji dalis jo parašyta. 1945 - 49 jis buvo Vilniaus univ. miškų ūkio katedros vedėjas, 1949 - 52 ž. ū. akademijos miškų fakulteto dekanas, dabar yra Miškų Tyrimo Instituto ekonomikos skyriaus vedėjas. Patikslinama Miškų ūkio mokslinio Tyrimo Instituto direktoriaus M. Lukino biografija, kuri norima (turbūt, kaip vietos rusų) padaryti reužlarnautu kankiniu. L. miškininkų ekskursijos į Rytų Vokietiją ir Baltvydžio miškus. Lietuviai miškininkai siūniami tvarkyti Rusijos miškų, kur

jie priversti dirbti okupantui menkai atlyginami, skurdžiose to krašto sąlygose. Pateikiama žinių apie terpentino pramonę, kad gandras išrinktas Lietuvos paukščių karaliu ir kt.

Platus skyrius: J. A. V. ir Pasaulio miškų naujienos. Iš Lietuvių Mišk. Sąjungos Išeivijoje Valdybos veiklos aprašoma visuotinis narių suvažiavimas, įvykęs Union Pier (Mich. 1966 m. birželio 26 d., apie priimtą ir pasiūstą Vatikanui platų (5 maš. raš. pusl.) protestą dėl išleisto "Ostra Brama" pašto ženklų, ryšium su Lenkų švenčiamu Millenium.

Recenzijų skyriuje išspausdinta: "Dendrologija", red. V. Ramanauskas, 348 pusl., spausd. Vilniuje 1963 m. 2. Antano Vadovalo "Vardai dumblynams ir dirpynams" 80 psl. 1966 m. Čikaga. Liet. Mišk. Sąjungos Iš. leidinys Nr. 1. 3. "Meža Vėstis" — Miško žinios — iatvių miškininkų tremties laikr. Nr. 124/125 1966 m., leidžiamas Švedijoje. Sekantį "Girios Aido" 25 - 26 nr. numato išleisti sukaktuvinį 1968 m.: — 50 metų nepriklausomos Lietuvos atkūrimui ir 50 metų Miškų Departamento įsteigimui paminėti.

Ne tik savo turiniu, bet ir visa išvaizda šis "Girios Aido" nr. yra labai įdomus ir patrauklus. Spausdintas ofsetu ir paveiksluotas. Galima įsigyti pasiuntus dolerį ir 10 centų P. Norkaičiui.

"G. A." Skaitlytojas

ASILO GALVA

"Tai ko toks be ūpo šiandien? "Ak, įeitim į mano padėtį, ir tu toks būtum..."

"Well?"

"Išvaizduok, tik vakar pasakiau Kiaulakiui, kad tas klubas, kurio narys jis yra, susideda iš vieno asilo galvų, ir — ką tu pasakysi — šiandien gaunu pranešimą, kad klubas mane išrinko savo garbės pirmininku..."

SKAITYK IR: KITAM PATARK
SKAITYTI "NAUJIENAS"

Suprastino indulgencijas

Vatikano autoritetas "čysčiaus mūsų" klausimais, monsinjoras Giovanni Sessolo pasiūkęs spaudos konferenciją papasakojo apie reformas laikinųjų nuodėmių atleidų (indulgencijų) srityje. Praeitoje Vatikano santaryboje (bažnyčios susirinkime) progresyviai vyskupai reikalavo indulgencijas visiškai panaikinti.

Naujosios "reformos" yra senkančios: Indulgenciją arba nuodėmių atleidimą (atleidus) bebus galima gauti vieną sykį per dieną, o ne po kelių kartų kaip iki šiol. Indulgencijai laimėti nebeužtenka vien tik nueiti į bažnyčią. Atlaidai už laikinus "griekius", tai yra už tokius, kur vėlė bus po tam tikrą laiką paspirginama "čysčiuje", ateityje nebebus skaičiuojami dienomis ar metais. Visuotinių atleidų arba indulgencijų skaičius sumažinamas. Mirštančiam žmogui gauti visuotinius atlaidus nebebus reikalingas kunigas.

PIETŲ AMERIKOJE

(Iš Arg. Lietuvių Balso)

— Albertas Rūkstelė, Albino (mirusio 1956 m.) ir Ursulė Vaitkeūnaitės Rūkštelių sūnus, studijuoja inžineriją ir dirba Gas de Estado bendrovėje. Jo dėdė, pensininkas Juozas Rūkstelė gražiai įsikūręs Laferrere miestelyje, prov. Bs. Aires.

— Dr. Oscar Bruno, Jr., jaunesnysis Dr. Oscar Bruno ir Lucijos Trojeckaitės de Bruno sūnus, baigė medicinos fakultetą ir gavo medicinos gydytojo diplomą. Jų kabinetas yra savo namuose, Alsina 474, San Isidro; TE 743-0704.

— Julius I. Mičiūdas, 25. 1. 66 iš Chicago kalbėjo telefonu su savo šeima Villa Lugane. Lančydamas Naujienas pasikalbėjo su vyr. red. Dr. P. Grigaičiu, adm. M. Gudeliu ir su buvusiais argentiniečiais K. Vaitkevičium ir Pajajiu.

— Guillermo Klianga baigė inžinerijos fakultetą Buenos Aires universitete.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order bus pasiūstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagai

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Lyric Operos rūmuose tuoj po Traviatos spektaklio: Arnoldas Vokietaitis (viduryje) sako: "Tik nieko nerašyk..." Iš kairės dešinėn: J. Janušaitis, Arnoldas Vokietaitis, muzikė Alice Stephens ir LB Centro Valdybos pirmininkas Jonas Jasaitis

JURGIS JANUŠAITIS

Arnoldas Vokietaitis scenoje ir gyvenime

— Važiuojam pasveikinti Lyric operoje dainuojantį lietuvių dainininką Arnoldą Vokietaitį, — vėlyvą gruodžio 10 dienos vakarą kalbėjo man JAV LB Centro valdybos pirmininkas Jonas Jasaitis.

— Pasveikinti dainininką ir dar vidurnaktį!?!... — Lyg buvau pradėjęs abejoti tikslo prasmingumu. Bet mintin įsiskverbė kažkada skaitytas apie šį vyrą straipsnis ir prisiminė aname laikraštyje matytas jo veidas. Įdomi asmenybė — pagalvojau. Juk jis čia gimęs ir augęs lietuvis, o, žiūrėk, kaip kopia ir kopia į dainos meno aukštumas... Važiuojam pritariu pirmininko minčiai.

Sutarta ir padaryta. Artėjo vidurnaktis. Mūsų "delegaciją" sudarė jau minėtas LB galva, simpatingoji Amerikos lietuvių tėtė muzikė Alice Stephens, foto reporteris V. Noreika ir Jūsų korespondentas. Dar pakelė stotelėjome prie "Naujienu" redaktoriaus Algirdo Pužausko buto ir norėjome jį įjungti į "delegatų" gretas, bet jį buvo ištikusi liga ir negalėjo su mumis keliauti.

Miesto centrą tvindė šviesų ir reklamų jūra. O oras, kokio ir savo neprieteliui nepavydėtume. Tiesiog vėjas perveria mus kiurą ir styramė. Po valandėlės pro "užpakalines" Civic operos rūmų duris įsiveržiame tiesiog į šio didžiojo teatro užkulisius. Mus pasitinka "menedžeris" ir nurodo kambarėlį, kuriame turime minutėlę palaukti. Žvalgomės, sakyčiau, neįprastoje aplinkoje. Užkulisuose gyvenimas visai kitoks, negu scenoje. Ir čia tik nuobodūs paprastumas, visai nesiderinąs su garsiosios operos rūmų puošmena, kurioje šiuo metu vyksta paskutinis Traviatos veiksmas. Pro radijo girdime operos vyksmą ir gražiai skambantį mūsų laukiamo lietuvių dainininko Arnoldo Vokietaičio balsą.

— Tai Arnoldas dainuoja. Geras dainininkas... Jūsų tautietis, lietuvis — besišypsodamas prataria simpatingas menedžerius.

Po kelių akimirų, salėje pasigirdo trankus plojimas ir į mūsų laukiamąjį atskubėjo su vaidinimo rūbais ir Arnoldas Vokietaitis.

Trumpa ir maloni aplinka. Jo persirengimo kambarin susibūriame trumpam pokalbiui. Čia atskuba ir Violeta Karosaitė, taip pat šiame Traviatos spektaklyje šokusi baletą.

JAV LB Centro Valdybos pirmininkas oficialiu žodžiu pasveikina šį mielą lietuvių dainininką bendruomenės vardu ir linki žvaigždėtos ateities dainos pasaulyje. Prie gražių linkėjimų jungiame savuosius, o prie tų štai jungiasi ir ką tik iš salės atskubėję Lietuvių Operos pirmininkas Vytautas Radžius, V. Skaisgirys, dainavietis A. Dzironas ir kiti. Arnoldas, manome, nesitikėjo tokių svečių. Jis nustebęs ir iš jo veido spindi dėkingumo šypsena.

— Džiaugiuosi ir dėkoju visiems lietuviams, kad manęs nepamiršote šia proga pasveikinti. Norėčiau su jumis daug apie ką pakalbėti... — dėkodamas už sveikinimus, kalbėjo Arnoldas.

Čia pat į malonų pokalbį įkibo ir mūsų mieloji Alice Stephens, kuri Arnoldą pažįsta daug metų. Abu Amerikoje gimę lietuviai, bet kiek daug širdies ir jausmo lietuviškam gyvenimui.

Ir vėl maža staigmena. Eleveitorininkas Jonas Selickas, jau 36 metus operos rūmuose bedirbąs, mus visus užkalbina lietuviškai ir nuoširdžiai sveikinasi su Arnoldu, kaip dideli bičiuliai, kasdien vakare čia susitinkę. Jis mus pakelia į visus operos rūmų aukštus ir parodo užkulisius. Jie savotiškai įdomūs, savyje slepia spektaklių rūpesčius, intrigas ir visą teatralinę nuotaiką, pradėdant žvaigždėmis ir baigiant žemuo-

ju patarnautoju. Bet tai būtų kita kalba.

Valandėlei patenkame į japonišką aplinką ir prie kavos sugrįžtame į pradėtą malonų pokalbį.

Mūsų dėmesio centre, žinoma, svečias Arnoldas Vokietaitis. Jis labai įdomus, paprastas, nuoširdus ir atviras. Kalba su akcentu, bet lietuviškai. Didžiuojasi sava kilme ir noriai pasakoja apie savo karjerą.

Jo tėveliai prieš daugelį metų atvažiavę Amerikon. Mamytė buvusi gera dainininkė ir dainavusi lietuvių organizacijų parengimuose. Gal dėl to ir Arnoldas paveldėjęs šį motinos talentą. Būdamas 10 metų vaikas, jis jau pučia trompetę. Suaugęs mokosi pas garsiąją Metropolitan ir La Scala operos solistę Eldą Ercoley dainavimo net 7 metus. Tuo pačiu jis "prasimuša" į dainuojančiųjų pasaulį. Dainuoja su Amerikos Army Band, prezidento Eisenhowerio laikais Baltuose rūmuose diplomatų priėmimuose, generolo Taylor namuose įvairiomis progomis. Laimi sunkiausius Arthur Godfrey konkursus ir čia dainuoja radijo ir televizijoje, kurių programa transliuojama visoje Amerikoje. Su daina auga ir vaidybinis talentas. 1958 metais Arnoldas jau New Yorke City operoje dainuoja Figaro vestuvėse ir Fauste. 1965-6 metų sezoną praleidžia Metropolitan operoje, o šių metų jo darbas Lyric Operoje, kur dainuoja Užburtoje Fleitoje ir Traviatoje. Į šias operų kompanijas patekti tikrai labai sunku. Galima sakyti, beviltska. Tik su gerais balsais, profesionalinio lygio pasiekę, gali turėti vilčių. Ir mūsų Arnoldui tokia laimė teko po didžiųjų bandymų ir gražaus užsirekomendavimo praecityje televizijoje, radijo programose ir laimėjus konkursus.

Arnoldas Vokietaitis, sušvites dainos meno aukštumose, nenuotolo nuo lietuvių.

Jis dainavo ir lietuvių ruoštuose koncertuose, Chicagoje: Alice Stephens ruoštame Morrison viešbutyje, "Draugo" ir "Naujienu" parengimuose. Taip pat

lietuviams dainavo Bostone ir New Yorke. Su koncertais apkeliaavo visą Ameriką ir Meksiką. O šiais metais jo laukia sunkios dienos. Jis dainuos New Yorke Filharmonijoje Blue Beard's, Floridoje — Boris Godonov, New Orleans Perly Žvejai operose. Turis daug kitų kvietimų, tarpe jų ir Europon. Tik vargu ar sąlygos leisiančios visus pasiūlymus priimti.

Nuostabiai įdomus esąs gyvenimas šiose didžiųjų kompanijų operose. Čia gyvenimas vyksta labai sudėtingas, reikalaujantis didelės kantrybės ir takto. Juk tai pasaulio žvaigždžių take turi žmogus gyventi ir išlikti... Tačiau Arnoldas šiuo gyvenimu patenkintas, nors pokalbio metu jis dažnai mintimis sugrįždavo į savos šeimos židinį, stabtelėdamas ties vaikučių ateitimi ir kaip rūpestingas tėvas virš savųjų profesinių reikalų prisimindavo savąją šeimą.

Kad ir scenos uždangai nusileidus, Arnoldo judesiuose ir kalboje dažnai švystelėdavo jaugės vaidybos talentas. Aktorius pasilieka aktorium dalinai ir gyvenime.

Protarpiais juodu su muzike Alice Stephens, kaip vienodos sielos žmonės, nuklysdavo į vaikystės dienas, į lietuviškosios veiklos aplinką, į dienas, kada gimė meilė muzikai ir dainai. Ir tai visa kilnu ir gražu. Daug kalbėjome ir apie Lietuvą ir lietuvių tėvynę ir čia. Arnoldui šis pasaulis arti širdies, jis jį pažįsta ir daug apie tai žino, nors Lietuvos nėra matęs. Visą lietuviškąjį pasaulį jis paveldėjęs iš savo tėvelių ir dabar tuo labai didžiuojasi, visur pabrėždamas savo gražią lietuvišką kilmę, nesudarkydamas ir savo gražios pavardės.

Ilgokai pokalbį tęsėme ir apie lietuviškąją operą "Gražiną".

— Mielai joje dainuočiau, kad ir mažą partiją, tik laiko labai maža teturiu. Didesnės partijos visai negalėčiau paruošti. Bet mano didelis džiaugsmas būtų, jei galėčiau ir aš drauge su visais lietuviams dainininkais dalyvauti savoje operoje. — kalbėjo Arnoldas, atrodo, tikėdamasis suskubti ir čia savo dalelę laiko paaukoti, nors gegužės mėn. skrenda į Aliaską dainuoti Verdi Requiem.

Pokalbis baigėsi. Arnoldas Vokietaitis atsisveikino pažadėdamas, dar ne kartą sugrįžti su savo daina į lietuvių tarpą.

Arnoldas didžiąją savo gyvenimo dalį praleidžia scenoje, kurdamas vaidmenis, dainuodamas lietuvių, vokiečių, italų, prancūzų ir savo gimtąja — amerikiečių kalba. Tačiau jo tas nepakeičia, jis po to sugrįžta į kasdieninį gyvenimą visu savo paprastumu ir nuoširdumu.

Tad jį ir telydi sėkmė ir graži, vis šviesėjanti, ir į dar didesnės meno aukštumas nešanti, ateitis.

Jeigu nori sužinoti naujaušias ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį "Naujienas".